

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Sinop University Journal of Faculty of Education
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/suefd>

Geliş/Received: 30.04.2025 Kabul/Accepted: 16.06.2025/ Yayın
Tarihi (Published): 30.06.2025
Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Sevgi Mönüsü* Kitabının Ebeveyn Görüşlerine Etkisi

Özlem KİRİŞ**

Belma TUĞRUL***

Öz

Yapılan bu çalışmada; “*Sevgi Mönüsü*” isimli kitabın aile uygulamalarına yönelik etkinlik önerilerinin ebeveynlerin görüşleri üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma Sivas ilinde 3-6 yaşlarında tek çocuklu anne ve babalarla birlikte yürütülmüştür. Anneler araştırma kapsamında uygulamacı rolünü üstlenirken, babalar gözlemci rolünü üstlenmişlerdir. Nitel yöntem kullanılan çalışmada, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları aracılığıyla ön görüşme ve son görüşmeler yapılarak veriler toplanmış, baba gözlem günlükleri ile veriler desteklenmiştir. Toplanan veriler betimsel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve verilerin tematize edilmesiyle erişilen bulgular yorumlanmıştır. *Sevgi Mönüsü* kitabı içerisinde random yolla seçilen yirmi etkinlik önerisi doğrultusunda anne-çocuk uygulamaları tamamlanmış, uygulama süreci içerisinde aileler rutin olarak ziyaret edilmiştir. Araştırma, ebeveynlerin aile içi iletişimdeki farkındalıklarını artırmıştır. Uygulama süreci sonunda aile içi iletişim olgusuna yönelik anne ve baba görüşlerinde olumlu yönde değişiklik meydana geldiği, çocuklarıyla birlikte etkin vakit geçirme ve etkili iletişim kurma eğitimlerine katılım isteklerinin oluştuğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile içi iletişim, ebeveyn eğitimi, ebeveyn-çocuk etkileşimi, *Sevgi Mönüsü*.

The Impact of *Sevgi Mönüsü* Possible Book on Parental Views

Abstract

The aim of this study is to determine the impact of the activity suggestions in the book “*Love Menu*” (*Sevgi Mönüsü*) on parents' perspectives regarding family practices. The study was conducted in the province of Sivas with mothers and fathers of single children aged between 3 and 6. Within the scope of the study, mothers took on the role of practitioners while fathers assumed the role of observers. Using a qualitative research design, data were collected through pre- and post-interviews conducted with semi-structured interview forms developed by the researchers. Additionally, observation diaries kept by the fathers were used to support the data. The collected data were analyzed using descriptive content analysis, and the findings were interpreted through the thematization of these data. Mother-child activities were carried out based on twenty activity suggestions randomly selected from the *Love Menu* book. Throughout the implementation process, families were visited regularly. The study increased parental awareness of intra-family communication. By the end of the implementation, it was observed that both mothers and fathers demonstrated positive changes in their perceptions of family communication. Furthermore,

*“*Sevgi Mönüsü* Kitabının Ebeveyn Görüşlerine Etkisi” adlı bu çalışma, 4. Uluslararası Boğaziçi Bilimsel Çalışmalar Kongresinde (27-28 Nisan 2024) sözlü bildiri olarak sunulmuş, bildiri tam metni yazılmamıştır.

** Uzm, İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, İstanbul, ozlemkiris@stu.aydin.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-4566-1561

*** Prof, İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, İstanbul, belmatugrul@aydin.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-4487-4514

parents expressed a growing interest in participating in training programs focused on spending quality time with their children and establishing effective communication.

Keywords: Family communication, parenting education, parent-child interaction, *Sevgi Mönüsü*.

Giriş

Aile olgusu; yaşam yörüngesini belirlemesinde bireye yardımcı olan anne-baba pusulaları aracılığıyla fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra psikolojik ihtiyaçların da karşılandığı, gelişimsel ilerlemenin temellerinin atıldığı ilk mecradır. Bu olgu çerçevesinde birleşen bireyler arasındaki iletişim bağları; dünyayı keşfetme çabasında olan çocuğun gelişimsel beceri edinimini, sosyokültürel entegrasyonunu, duygusal refahını ve psikolojik dayanıklılığını destekleyerek bu unsurların yaşam toprağına kök salmasını ve filizlenmesini sağlamaktadır. Söz konusu bağlamda, Güçlü (2020) ve Schmid (2018), bilim dünyasının aile kavramını farklı temalar üzerinden ele aldığını ve her bir bilimsel alanın aileyi tanımlarken farklı yorumlar sunduğunu vurgulamaktadır. Kiriş (2024) yaşamının ilk yıllarındaki bireyin ebeveynleri tarafından fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan desteklenmesini, rüzgâra karşı kanat çırpma cesaretini toplayabilmek için aile kozasında kanatların güçlenme süreci olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının hayatındaki kritik rollerinin farkında olmaları önemlidir. Ayrıca çocuklarının bireysel özerkliklerinin bilincinde olarak tutarlı bir yörüngede rehberlik etmeleri, çocuklarının dünya ile güvenli etkileşime girmeleri için gerekli uyarıcı çevreyi sunmaları gerekmektedir. Anne babaların bu belirleyici statüleri çocuklarının gelişimsel krokilerinin çizimini oluşturmakta ve emin adımlarla yürüyecekleri yollardaki taşları kaldırabilmeleri için onlara cesaret vermektedir (Kalaylı ve Gültekin Akduman, 2024).

Hamner ve Turner (2016) çocukların gelişimsel süreçlerinde kritik rol sahibi olarak tanımladıkları ebeveynlik olgusunu çocukların kendi yaşam döngülerini belirlemelerinin ve bu döngüyü geliştirme gayretine girmelerinin, karşılaştıkları problem durumlarına özgün çözüm yolları bulmalarının, sağlıklı bir yetişkinlik dönemi geçirmelerinin temel unsuru olarak tanımlamaktadır. Anne babalar; temel yaşam becerilerinin, toplumsal değerlerin ve evrensel etik anlayışının öğreticisi konumundadırlar. Bu nedenle ebeveynlerin çocukların gelişimsel süreçlerinde kılavuzluğuna ihtiyaç duyacakları eğitimsel donanımlara sahip olmaları birinci derecede yaşama hazırlık basamağı olan aile ortamındaki iletişimsel ve duygusal bağları kuvvetlendirmeleri gerekmektedir (Kalaylı ve Gültekin Akduman, 2024). Anne babaların yaşama hazırlık alanlarında çocuklarına zengin uyarıcı ortamlar hazırlayarak gelişimsel destek sunmaları ve evrensel insan olmalarına zemin hazırlayacak ebeveynlik becerilerini geliştirmeleri önem taşımaktadır (Ay, 2015). Ebeveynlerin bu amaca hizmet edecek teorik bilgileri edinmelerini ve uygulamalarını sağlayan aile eğitimleri çocuklarının gelişimini desteklemekle kalmayıp aile üyelerinin bütünsel gelişimine de katkıda bulunmaktadır. Söz konusu eğitimler, aile içi ilişkileri güçlendirerek refah düzeyini artırmayı ve bireylerin yaratıcılık potansiyellerini keşfetmelerini teşvik ederek besleyici bir ev ortamı oluşturmayı hedeflemektedir.

Aile eğitimleri, ebeveynlerle sınırlı kalmayıp çocuğa bakım veren kişileri de kapsayan, çocukların gelişimsel yolculuklarını ve toplumsal/küresel yaşama uyum sağlamalarını hedefleyen programlardır (James ve Ponzetti, 2016). Ebeveynlere yönelik tasarlanan; çocukların fiziksel, ruhsal, sosyal vb. gelişimlerinin tam bir iyilik hâlinde olmasını hedefleyen aile eğitim programları, çevrimiçi platformlarda sunulan interaktif eğitim seminerleri, atölye çalışmaları, videolar, kitaplar, broşürler ve eğitim kartları gibi çeşitli araç gereçlerle desteklenen içeriklere sahiptir.

Eğitim alanına odaklanılarak yapılan alan yazın taramalarında aile eğitimlerine yönelik yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun anne eğitimlerine odaklandığı, baba eğitimlerini merkeze alan çalışmaların ve bu çalışmalara katılan baba sayısının sınırlı kaldığı tespit edilmiştir (Barlow ve ark, 2014). Ayrıca aile eğitimi temelli araştırmalarda, genellikle ana sınıfına giden çocukları olan ailelere yönelik çalışmaların yapıldığı, bireysel ve toplumsal krizlere yönelik müdahalelerde durum tespitinin ön planda olduğu, müdahale ve önleme programlarının ise yetersiz kaldığı (Artan ve Özkan, 2020; Işık, 2020; Koç ve Yalçın, 2023; Genç ve Kulaoğlu, 2025), geliştirilen eğitim programlarının çocukların gelişim süreçlerindeki birkaç gelişim beceresine etkisi açısından değerlendirildiği, eğitimlerin genellikle çocukların güvenliği ve psikososyal gelişimine odaklandığı görülmüştür. Okullarda verilen aile eğitimlerinin yoğunlukla okul rehberlik birimleri tarafından ya da kurum merkezli uzmanlar tarafından sunulduğu (Tagay ve Sarı, 2012; Güneşlice ve Yıldırım, 2019; Özyürek ve ark., 2024; Yüksektepe, 2025) tespit edilmiştir. Durualp, Kaytez ve Kadan (2016) deney ve kontrol grupları oluşturarak erken çocukluk döneminde çocuğu olan annelerle yürüttükleri araştırmalarında çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilinç düzeyini artırmayı hedeflemiş, uyguladıkları eğitim programı sonucunda deney grubu annelerinin bilgi düzeyi testinden, deney grubundaki çocukların ise sosyal beceri testinden ön test puanlarına ve kontrol grubundaki katılımcılara kıyasla yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Tönbül (2019) ve Erol ve Tepetaş Cengiz (2023) ailelere uyguladıkları eğitim programı sonucunda ebeveyn iletişim becerilerinin kuvvetlendiği sonucuna ulaşmışlardır. OBADER'in (*Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi*) anne tutumlarına etkisini inceleyen ve deneysel bir araştırma yapan Akosmanoğlu ve Bedel (2021), gerçekleştirdikleri uygulama sonunda anne demokratik tutumlarında artış gözlemlenmiş ve otoriter, koruyucu vb. tutumların azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Özkan ve Özyürek (2025), mizaç temelli eğitim programını 34 anne ile gerçekleştirdikleri deneysel araştırmalarında uygulamış ve çocuklarda gözlemlenen davranışsal zorluklar ile ebeveyn-çocuk iletişimi üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda uygulanan programın davranışsal zorluklar üzerinde olumlu bir etki yarattığı ve anne-çocuk iletişimini pozitif yönde iyileştirdiği belirlenmiştir. Söz konusu çalışmalar, erken çocukluk dönemindeki çocuklarının gelişimi ve eğitimi, aile destek eğitimi ve ebeveyn-çocuk etkileşimi gibi temel alanlarda ortak bir paydada birleşmektedir. Bu araştırma, *Sevgi Mönüsü* kitabının ebeveyn görüşlerine etkisini inceleyerek ebeveyn ve çocukları aynı perspektiften desteklemeyi amaçlamaktadır. Araştırmancının özgünlüğü ev merkezli uygulamalar ve uzman

ziyaretleriyle yürütülmesi, çocukların gelişimini ve aile etkileşim düzeyini bir bütün olarak desteklemeyi hedeflemesiyle öne çıkmaktadır. Ayrıca araştırma toplumsal değerler ve bireysel duygu durumlarını kurallar çerçevesinde değil, aile içi etkileşimi güçlendirerek desteklemeyi temel alması açısından da farklılık yaratmaktadır. Anne uygulamalarının yanı sıra babaların gözlemci rolünde sürece dâhil edilmesi, veri toplama sürecine babaların aktif rol alması ve uygulamaların anne ve çocuk üzerindeki etkilerinin yanı sıra babaların duygu durumuna olan etkisini incelenmesi bu çalışmayı benzerlerinden ayıran önemli özellikler arasında yer almaktadır.

Problem Durumu

Aile eğitimi, ebeveynlerin ve aile bireylerinin katılımıyla gerçekleştirilen destekleyici eğitim aktivitelerini ifade etmektedir (Ünal, 2015). Bu eğitimler, aile içi ilişkilerin güçlenmesini, ebeveynlik rollerine yönelik farkındalığın artmasını ve çocuk yetiştirme becerilerinin gelişmesini desteklemektedir. Aile eğitim programlarının amacı, aile kurumunda tam iyilik hâli oluşturarak toplumsal refahı artırmak ve bilinçli nesiller yetiştirmektir. Özellikle beynin yetişkin beyni hacmine yaklaştığı ve gelişimin anahtar evrelerine sahip erken çocukluk döneminde (Huttenlocher, 1994); ebeveyn-çocuk arasındaki çift yönlü iletişim ağını güçlendirerek ortak deneyimler oluşturacak, yaşamsal becerileri geliştirecek, çocuğun ilk keşif ortamı olan aile çatısı altında gelişimsel destek sunacak eğitim tasarımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın giderilmesi kapsamında ebeveynlerin, eğitimcilerin, politika geliştiricilerin işbirlikçi bir çaba içerisinde olmaları gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuklar, gelişimsel ilerlemesi için en kritik basamakların bulunduğu 0-6 yaş döneminde ebeveyn rehberliğine ihtiyaç duymaktadır. Bu rehberlik onların akademik ve bütünsel gelişimlerini, duygu yönetimini ve psikolojik sağlamlık kazanmalarını, sosyal normları öğrenmelerini, gelecekte sağlıklı ilişkiler kurabilmelerini sağlam temellerle desteklemektedir. Ebeveynler bu temellerin sağlam zemin üzerinde yükselmesi için çocuklarıyla tutarlı ve duyarlı etkileşim/iletişim içerisinde olmalıdır. Bu tutarlı ve duyarlı davranışlar temel sosyal normların öğrenilmesinde ve problem çözme stratejilerinin özgün bir şekilde geliştirilmesinde temel yapı taşı olarak hizmet etmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının gelecek yaşantıları için rota oluşturacak ve onlara yaşam yolculuğunda eşlik edecek donanımda olmaları gerekmektedir. Bu noktada etkili iletişim yollarını keşfetmelerini ve uygulamalarını kolaylaştıracak eğitim programlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Söz konusu programlar, ebeveynlerin çocuklarının gelişimsel dönüm noktalarını fark etmelerini sağlamakta, davranışsal zorlukları yönetmelerine ve olumlu disiplin uygulamalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca ebeveyn-çocuk arasındaki güvenli bağları güçlendirmekte ve aile ortamını psikososyal açıdan desteklemektedir.

Aile destek eğitimlerinin önemi ve gereklilikleri göz önüne alınarak yapılan bu çalışmada “Aile bireylerinin bir araya gelerek uygulayacakları *Sevgi Mönüsü* isimli kitapta yer alan etkinlik önerilerinin; aile içi iletişim olgusuna yönelik ebeveyn görüşlerine ve anne-çocuk iletişim düzeyine etkisi nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma, uygulamaların ev merkezli olması ve araştırmacılar tarafından yapılan rutin ev ziyaretleri kapsamında yürütülmesi açısından önem teşkil etmektedir. Ayrıca araştırma kapsamında görüşme formu soruları aracılığıyla toplanan verilerin desteklenmesi amacıyla uygulanan etkinliklerin rutin olarak bir gözlemci tarafından gözlemlenmesi araştırmaya özgünlük katmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada katılımcıların algılarını, deneyimlerini ve uygulanan etkinliklerin bakış açıları üzerindeki etkisini saptamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çeşitli görüşme teknikleri ve gözlemlere dayalı olarak çalışma grubunun görüş ve davranışlarının derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır (Turan ve Şişman, 2013). Bu yöntemle katılımcıların deneyimledikleri duruma yönelik düşünceleri ve sürece yükledikleri anlam belirlenmiştir (Meriam, 2015).

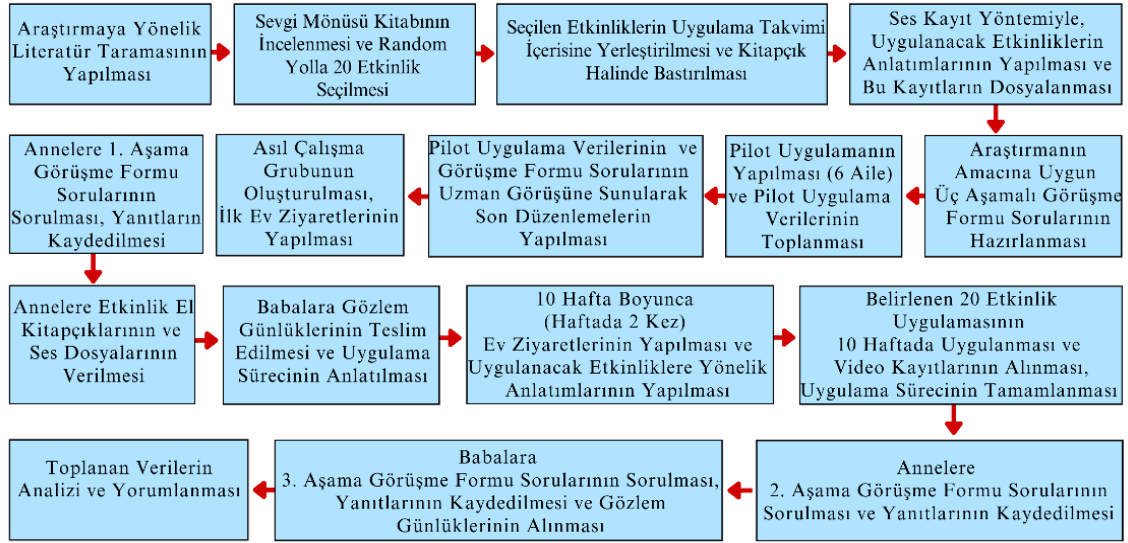
Sevgi Mönüsü Kitabı ve Seçilen Etkinliklerinin Uygulanma Süreci

Hacettepe Üniversitesine bağlı Beytepe ve Gülveren Anaokullarının aile etkileşim programları çerçevesinde uzun yıllar uygulanan *Sevgi Mönüsü* kitabı ile ebeveyn-çocuk etkileşimini merkeze alarak erken çocukluk dönemindeki çocukların çok yönlü gelişimini desteklemek hedeflenmiştir. Aile eğitim programı niteliğindeki bu kitap, ebeveyn ve çocukların uygulamalarına yönelik zengin uyarıcı çeşitli etkinlikler içermektedir (Tuğrul, 2003).

Sevgi Mönüsü kitabından seçilen etkinliklerin ailelerle uygulanmasına yönelik süreç, önceden belirlenmiş sistematik bir akış doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu süreç, etkinliklerin her bir ailede tutarlılık ve bütünlük içerisinde uygulanmasını sağlamak amacıyla yapılandırılmıştır. Aşağıda sunulan akış şeması, uygulama sürecinin aşamalarını ayrıntılı bir biçimde ortaya koyarak, çalışmanın yöntemsel boyutuna ilişkin görsel bir açıklama sunmaktadır.

Şekil 1

Sevgi Mönüsü Etkinliklerini Uygulama Şeması

Araştırma süreci tamamlanınca kadar çalışma grubunda yer alan ailelerden herhangi bir aile eğitim programı ya da etkinlik programına katılmamaları istenmiş, yapılan rutin ev ziyaretleri aracılığıyla bu kriterin devamlılığı takip edilmiştir.

Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sivas ilinde yaşayan ve 3-6 yaş arası tek çocukları olan on aile oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme yöntemi araştırmacılara süreç başında belirlenen kriterler doğrultusunda araştırma konusunun dikkat çeken yönlerini derinlemesine inceleme imkânı sunmaktadır. Bu yöntemle araştırmanın problem durumu, çalışma grubundan toplanan veriler, çalışma grubuna yönelik gözlemlenen durumlar ayrıntılı olarak incelenmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2021). Çalışma grubunda yer alan ebeveynlere ait kodlar ve demografik bilgilere ait bilgi tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 1

Ebeveyn Demografik Bilgi Tablosu

EBEVEYN DEMOGRAFİK BİLGİ TABLOSU							
UYGULAYICI BİLGİLERİ (ANNELER)				GÖZLEMÇİ BİLGİLERİ (BABALAR)			
Kodu	Yaşı	Öğrenim Durumu	Mesleği	Kodu	Yaşı	Öğrenim Durumu	Mesleği
A1	32	Lisans	Öğretmen	B1	37	Lisans	Öğretmen
A2	26	Lise	Çalışmıyor	B2	33	Lisans	Öğretmen
A3	34	Ortaokul	Çalışmıyor	B3	38	Lise	İşçi
A4	38	Lisans	Hemşire	B4	35	Ön Lisans	Tıbbi Sek.
A5	30	Lisans	Çalışmıyor	B5	36	Lise	Esnaf
A6	27	Ortaokul	Çalışmıyor	B6	30	Ortaokul	Esnaf
A7	33	Ortaokul	Çalışmıyor	B7	39	Lise	İşçi

A8	36	Lisans	Tiyatrocu	B8	47	Lisans	Tiyatrocu
A9	40	Lise	Çalışmıyor	B9	45	Lise	İşçi
A10	25	Lisans	Polis	B10	30	Ön Lisans	Polis

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Nitel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada çalışma grubunun görüş farklılıklarını belirleyebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve uzman görüşü alınmış, aile demografik farklılıklarını da yansıtan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları kullanılmıştır. Oluşturulan sorular etkinlik uygulamalarından önce ve sonra aşamalı olarak çalışma grubunda yer alan ebeveynlere yöneltilmiştir. Görüşme formu sorularının 1. aşaması annelere ön görüşme sırasında, 2. aşaması annelere son görüşme sırasında, 3. aşamada yer alan sorular ise araştırma boyunca gözlemci konumunda olan babalara yöneltilmiştir. Ebeveyn yanıtları ses kayıt yöntemiyle kaydedilmiştir. Ebeveyn görüşlerine dayalı veriler; araştırma sürecini gözlemci olarak takip eden babaların gözlemlerine yönelik notlarının yer aldığı gözlemci günlükleri ile desteklenmiştir.

Ebeveyn görüşlerinin alındığı süreci değerlendirmeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular; aşamaları belirtilerek aşağıda verilmiştir.

Tablo 2

Ebeveyn Görüşme Formu Soruları

EBEVEYN GÖRÜŞME FORMU SORULARI		
1. AŞAMA	2. AŞAMA	3. AŞAMA
ANNE ÖN GÖRÜŞME SORULARI	ANNE SON GÖRÜŞME SORULARI	BABA GÖRÜŞME SORULARI
1. Çocukluğunuzda tüm aile bireyleri bir araya gelerek geçirdiğiniz aile vakitleri var mıydı?	1. Etkinlikleri uygularken zorlandığınız etkinlik ya da durumlar oldu mu?	1. Sürecin başından sonuna kadar üstlendiğiniz gözlemci rolü penceresinden bakarak eşiniz ve çocuğunuzun yaptığı uygulamalar hakkında ne düşünüyorsunuz?
• Çocukluğunuzda aile içerisinde bir araya gelerek geçirdiğiniz vakitler var ise bu vakitler içerisinde neler yapardınız? • Tüm aile bir araya gelerek geçirdiğiniz bir vakit yoksa size göre bunun sebebi ne idi? • Sizin çocuğunuz ve eşinizle bir araya gelerek geçirdiğiniz "aile vakitleri" var mı? (Yoksa size göre sebebi nedir?)	• Çocuğunuzla vakit geçirmek onun için özel vakit ayırmak size ne hissettirdi? • Sizinle düzenli olarak vakit geçirmek oyun oynamak çocuğunuza ne hissettirdi?	2. Eşiniz ve çocuğunuzun arasındaki iletişim uygulama sürecinden nasıl etkilendi?
2. <i>Sevgi Mönüsü</i> kitabının etkinliklerini uygulamadan önce tüm aile bireyleri olarak	2. Uyguladığınız etkinlik programı beklentilerinizi karşıladı mı?	3. Uygulama sürecinde uygulamacı/katılımcı değil de gözlemci olmak size ne hissettirdi?
	• Size göre bu etkinlik programının eksik yanları nelerdir? • Uyguladığınız etkinlik programının çocuğunuzun hangi gelişim alanını desteklediğini düşünüyorsunuz?	4. Süreç içerisinde katılımcı olmak ister miydiniz?
	3. Etkinlik programını	• Bunun (verilen cevabın) sebebi nedir?
		5. Programın yetkinliği ve etkileri konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

bir araya gelip uyguladığınız bir program oldu mu?

- Uyguladığınız bir program var ise programın içeriğinde neler vardı ve kimler tarafından uygulandı?
- Uyguladığınız bu program ne kadar sürdü?

3. Uygulayacağınız etkinlik programından beklentileriniz nelerdir?

- Neden?

uygulamadan önceki, uygulama sürecindeki ve sonrasındaki uygulamaya yönelik düşüncelerinizi gözden geçirdiğinizde herhangi bir değişim fark ediyor musunuz?

- Programın aile ortamınıza ne gibi etkileri oldu?
- Uyguladığınız program anne çocuk ilişkinizi nasıl etkiledi?

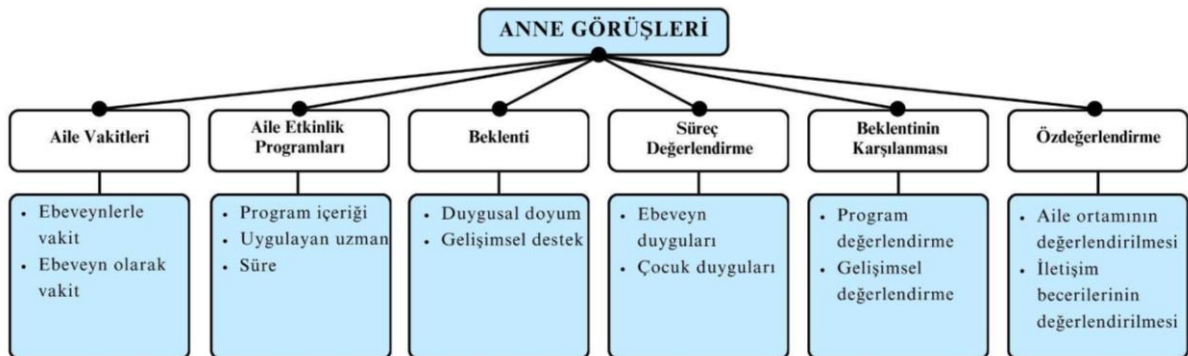
Verilerin Analizi

Görüşmeler sırasında ebeveynlerden alınan yanıtların ses kayıt deşifreleri ve babaların gözlemlerine dayalı verilerin not edildiği gözlemci günlükleri, betimsel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel içerik analizi, veri toplama aşamasında kullanılan materyalleri bir araya getirerek kapsamlı bir inceleme yapılmasını, verilerin tematize edilmesini ve ulaşılan temaların modunun (tekrar sıklığının) belirlenmesini kolaylaştırarak analiz sürecini hızlandırmıştır (Robson, 2017). Tematize edildikten sonra yorumlanan veriler; uygulanan etkinlik programının aile içi iletişim olgusuna yönelik ebeveyn görüşleri ile anne-çocuk iletişim düzeyi üzerindeki etkilerinin yordanmasında, ön ve son görüşme cevapları arasındaki farklılıkların belirlenmesinde ve bu görüşlerin detaylı incelenmesinde, araştırma sonunda sunulacak olan önerilerin detaylandırılmasında belirleyici unsur olmuştur.

Anne görüşlerine ait tematize şeması aşağıdaki gibidir:

Şekil 2

Anne Görüşleri Tematize Şeması

Görüşme formu sorularına yönelik babalardan alınan cevaplar ve gözlemci günlüklerinde yer alan veriler ise “Etkinlik Değerlendirme, İletişim Değerlendirme, Gözlemci Duyguları, Uygulamacı-Gözlemci, Program Değerlendirme” tema başlıkları altında incelenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, içerik geçerliği açısından alanında uzman kişiler tarafından incelenmiş ve aile içi iletişimi ölçme amacına uygunluğu onaylanmıştır. Görüşme soruları, ebeveyn-çocuk etkileşimini değerlendirmeye yönelik olarak teorik çerçeveye dayalı bir biçimde hazırlanmıştır. Güvenirlik açısından görüşme formu, çalışma grubunun demografik özelliklerine uygun olarak belirlenen pilot uygulama grubuna yöneltilmiş ve bu süreçte tutarlılığın sağlandığı görülmüştür. Ayrıca baba gözlem günlüklerinin güvenilirliği, iki bağımsız gözlemci tarafından yapılan paralel değerlendirmelerle test edilmiştir. Bu sayede araştırma hem geçerlik hem de güvenirlik açısından sağlam metodolojik temellere dayandırılmıştır.

Bulgular

Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında *Sevgi Mönüsü* isimli kitap içerisindeki etkinliklerin aile içi iletişim olgusuna yönelik ebeveyn görüşlerine ve anne-çocuk iletişim düzeyine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla “Aile bireylerinin bir araya gelerek uygulayacakları *Sevgi Mönüsü* isimli kitapta yer alan etkinlik önerilerinin; aile içi iletişim olgusuna yönelik ebeveyn görüşlerine ve anne-çocuk iletişim düzeyine etkisi nedir?” sorusu belirlenmiştir. Bu soru bağlamında çalışma grubunda yer alan ebeveynlere üç aşamalı yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları yöneltilmiş ve alınan yanıtlar ses kayıt yöntemiyle kaydedilmiştir. Ses kayıtları deşifre edilmiş, betimsel içerik analizi yöntemiyle analiz edildikten sonra temalara ayrılmıştır. Ebeveynlerin verdikleri cevaplar tema başlıkları altında detaylı olarak incelenmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcılar tarafından verilen cevaplar ile gözlemci ebeveynler tarafından tutulan gözlem günlüklerine kaydedilen notlara yönelik analiz sonuçları karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular, *Sevgi Mönüsü* kitabı etkinliklerinin çalışma grubundaki annelerin çocuklarıyla iletişim düzeylerini olumlu yönde etkilediğini ve anne-babaların aile içi iletişim olgusuna yönelik görüşlerinde pozitif yönlü değişimler sağladığını göstermektedir. Belirlenen temalar; ebeveyn görüşlerinin detaylı incelenebilmesi için ebeveyn görüşleriyle örneklendirilerek aşağıda açıklanmıştır.

1. Anne Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu başlık altında çalışma grubundaki annelerin görüşlerine ait temalar ve alt temalar detaylı olarak incelenmiş ve annelerin görüşmeleri sırasında verdikleri yanıtlarla örneklendirilmiştir.

a. “Aile Vakitleri” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

“Aile Vakitleri” teması altında, uygulayıcı konumundaki annelerin kendi çocukluklarında aileleriyle ve kendilerinin çocuklarıyla geçirdikleri aile zamanlarını incelemek amaçlanmıştır. Çalışma grubundaki dört anne (A2, A3, A6, A9); çocukluklarında ebeveynleriyle özel vakit geçirmediğini, ebeveynlerinin aile büyüklerinden kaynaklı çekinceleri sebebiyle çoğu zaman çocuklarına sevgilerini

gösteremediklerini, kalabalık bir ailede büyüdüğü için aile içindeki çocuklarla oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Üç anne (A1, A4, A10), çocukluklarında kalabalık ailede büyümenin avantajı olarak anne-babalarıyla olmasa bile dede ve babaanneleri ile oyun oynadıklarını vurgulamışlardır. İki anne (A5, A7) ise gün boyu dışarıda oynadıklarını, akşam yemeği sonrası ise tüm aile üyelerinin bir araya gelerek oyunlar oynadıklarını, bu durumun aile rutini olduğunu ifade etmişlerdir. Babaanne-dede ya da anne-babalarıyla oyunlar oynadıklarını, birlikte vakit geçirdiklerini ifade eden 7 anne; bu vakitler içerisinde çoğunlukla oturarak oynanabilen geleneksel oyunları (aşık oyunu vb.) oynadıklarını, elektrik olmadığı zamanlarda (mum ya da gaz lambası ışığında) gölge oyunları oynadıklarını ve ebeveynlerinin onlara çeşitli öyküler anlatarak bu öyküler üzerinden sohbet ettiklerini ifade etmişlerdir. Çalışma grubundaki bir anne (A8) ise evin en küçük çocuğu olduğunu, vaktini çoğunlukla kendisinden büyük olan kardeşleri ile geçirdiğini, anne babasıyla çok fazla etkileşimlerinin olmadığını söylemiştir.

Çalışma grubundaki annelere çocuklarıyla geçirdikleri zaman sorulduğunda, dört anne yoğun çalışma hayatları nedeniyle gün boyu dışarıda olduklarını ve eve geldiklerinde çocuklarının rutin ihtiyaçlarıyla (yemek yeme, temizlik vb.) ilgilendiklerini belirtmiştir. Çalışmayan altı anne ise ev işlerinin sorumluluğu nedeniyle oyun oynamak veya sohbet etmek için fırsat bulamadıklarını, ancak çocuklarının ihtiyaçlarına her zaman destek olduklarını ifade etmiştir. Anne cevaplarına yönelik random yolla seçilen örnek aşağıdaki gibidir:

“A3: Bizim ev kalabalıktı. Babaannem, dedem, amcalarım, onların aileleri, çocukları... Hep birlikte yaşadık. Babalarımız gün boyu dışarıda olurdu. Annelerimiz de o kadar çocuğa ancak yetiştirdi. Oyun oynamak, sohbet etmek şurada dursun, ben çoğu zaman annemi gördüğümü bile hatırlamıyorum. Babamı da. Ben de çocuğuma o konuda vakit ayırıyorum diyemem. Şimdi fark ediyorum (Araştırma sorusu sorulduktan sonra). İşten güçten böyle bir şey olması gerektiği aklıma bile gelmemiş. Büyüklerimden gördüğümü yapıyorum değil mi?”

b. “Aile Etkinlik Programları” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

Çalışma grubundaki annelere, araştırma kapsamında uygulayacakları etkinlik programı dışında herhangi bir aile destek eğitimine katılıp katılmadıkları, bu eğitimlerin süresi ve eğitimi verenlerin uzmanlık alanı sorulmuştur. Bir anne (A5), AÇEV (Anne-Çocuk Eğitim Vakfı) tarafından 3-6 yaş çocukların anneleri için düzenlenen Anne Destek Programına (ADEP) katıldığını ancak yarım bıraktığını belirtirken bir anne (A4) lisans eğitimi sırasında bebek bakımı ve gelişimiyle ilgili ders aldığını, ancak bu bilgileri gerçek hayatta uygulayamadığını ifade etmiştir. Sekiz anne, çocuk eğitimi ve gelişimine yönelik herhangi bir destek eğitimine katılmadıklarını belirtmiştir. Çocukları ana sınıfına giden dört anne, öğretmenlerin rutin olarak gönderdiği sanat etkinlikleri kapsamındaki aile katılım çalışmalarını yaptıklarını söylemişlerdir. Ön görüşmeler doğrultusunda çalışma gruplarındaki annelerin herhangi bir

aile/anne destek eğitim programını tamamlamadıkları görülmüştür. Aile Etkinlik Programları teması altında annelerden alınan ve random yolla seçilen anne cevabı şu şekildedir:

“A10: Yok. Herhangi bir eğitim almadım. O tarz eğitimlerin olduğunu da bilmiyorum. Bu konularla ilgili çok bir bilgim yok.”

c. “Beklenti” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

Çalışma grubundaki annelere, uygulayacakları programın detayları hakkında bilgi verilmeden önce bu programın çocuklarına ve aile ortamlarına sağlayacağı kazanımlar doğrultusundaki beklentileri sorulmuştur. Dört anne, yoğun çalışma hayatları nedeniyle çocuklarına yeterince vakit ayıramadıklarını, program sayesinde çocuklarıyla vakit geçirme zorunluluğu hissedeceklerini ve böylece çocuklarına karşı olan duygusal sorumluluklarını belirli bir süre için de olsa yerine getirebileceklerini ifade etmişlerdir. Aktif çalışma hayatı olmayan altı anneden beşi çocuklarının gelişimsel (dört anne bilişsel, bir anne dil gelişimi) desteklenmelerine yönelik beklentilerinin olduğunu, bir anne ise uygulamalara görev bilinci ile katılacağını ve program içeriğini bilmediği için beklentisinin olmadığını belirtmiştir. “Beklenti” teması altında random seçilen anne cevabı şu şekildedir:

“A4: Çok yoğun çalışıyorum. Gün aşırı nöbet tuttuğum zamanlar oluyor. Eve geldiğimde de yorgunluktan hiçbir şeyi gözüm görmüyor. Haliyle çocuğumu da ihmal ettiğim çok oluyor. Tam olarak ne yapacağımı bilmiyorum ama en azından bu sayede onunla vakit geçirmek için mecbur hissedeceğim kendimi. Ben onunla ilgilenmiş olacağım, onun da gönlü olacak, yüzü gülecek. Bazen oyncağını almış yanıma gelmiş oluyor, oynarken uyuya kalıyorum. Yavrum da ya bırakıp gidiyor ya da o da yanımda uyuyor. En azından kendimi biraz daha az suçlu hissedirim.”

ç. “Süreç Değerlendirme” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

Anne cevapları analizi sonucunda oluşturulan “Süreç Değerlendirme” teması, uygulama süreci içerisinde annelerin ve çocukların duygusal durumlarını derinlemesine inceleyerek araştırma kapsamındaki uygulama deneyimlerinin ebeveynlik dinamikleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Çalışma grubundaki annelerin tamamı, uyguladıkları etkinlik programı aracılığıyla çocuklarıyla aralarında daha kuvvetli bir iletişim bağı kurulduğunu, çocuklarının duygusal durumlarını ve beklentilerini anlamaya başladıklarını ve onlarla vakit geçirmekten mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Çalışan dört anne, etkinlik programını uygularken zaman yönetimi zorluğu yaşadıklarını, çocuklarının sağladığı duygusal geri bildirimler sayesinde motive olduklarını ve bu durumun uygulamalara yönelik isteklerini artırdığını ifade etmişlerdir. Çalışmayan altı anne ise yaptıkları uygulamaların günlük

yaşamlarını planlama ve çocuklarına zaman ayırma konusunda kendilerine rehberlik ettiğini, eşlerinin sürece dâhil olmasından memnuniyet duyduklarını dile getirmişlerdir. Anneler, süreç boyunca çocuklarının her aktiviteyi (etkinlik uygulamaları dışında) oyun olarak değerlendirmeye başladıklarını, ebeveynlik sorumlulukları konusunda farkındalık kazandıklarını, çocukların uygulama zamanının gelip gelmediği konusunda sorular sorarak zaman bilinçlerinin geliştiğini, beklemeyi öğrendiklerini ve birlikte vakit geçirmekten keyif aldıklarını vurgulamışlardır. Anne cevaplarına yönelik random yolla seçilen örnek cevap şu şekildedir:

“A6: Büyük değişiklik oldu benim için. Etkinlikleri yaparken eşimin çektiği videolar anı olarak kalacak bizde mesela. Çocuğumun aslında yaramaz olmadığını sadece bana kendisini göstermeye çalıştığını anladım. Önceden “Şunu yap!” dediğimde hayatta yapmazdı. Şimdi farklı bir sakinlik var üstünde. Ben ilgilenemediğim zaman kendine bir uğraş bulup bekliyor ya da bir şey yapmadan bekliyor. “Etkinlik saati geldi mi?” diyor. Eşim bizi çekmediği zaman (video kaydı) hemen fark ediyor ve “Kameraman işini unuttu!” diyor. Verdiklerinizi benimle yapıyor ama eşimin yanımda olması da dikkatinden kaçmıyor. Çekerken “Olmadı, baştan!” diyoruz hep birlikte gülüyoruz, yeniden yapıyoruz. Bir sürü hatıra kaldı bize bu yaptırdıklarınızdan. Akşamları telefona-televizyona da dalmadık. Şimdi bundan sonra ne yapacağız onu düşünüyorum.”

d. “Beklentinin Karşılanması” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

Yapılan ön görüşmelerde annelerin uygulayacakları etkinlik programına yönelik beklentileri sorulmuş, son görüşmelerde ise annelerin bu beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığını değerlendirmeleri için ek sorular yöneltilmiştir. Annelerden alınan cevapların analizi doğrultusunda “Beklentinin Karşılanması” teması oluşturulmuştur. Ön görüşmelerde, çalışan dört anne çocuklarına yeterince vakit ayıramadıkları için suçluluk hissettiklerini ve uygulayacakları etkinliklerin hem kendi hem de çocuklarının duygusal doyumunu desteklemesini beklediklerini belirtmişlerdir. Beş anne uygulayacakları etkinliklerin çocuklarının bilişsel ve dil gelişimini desteklemesini beklediklerini, bir anne ise program içeriğini bilmediği için herhangi bir beklentisi olmadığını ifade etmiştir. Süreç sonunda annelere programa yönelik beklentilerinin karşılanma derecesi sorulduğunda, ön görüşmelerde dile getirdikleri duygusal ve gelişimsel beklentilerin ötesinde kazanımlar elde ettiklerini, aile iletişim becerilerinin güçlendiğini ve rutinlerini aksatmadan çocuklarıyla birlikte ortak zaman geçirebildiklerini ifade etmişlerdir. Annelerden alınan ve random yolla seçilen cevap örneği aşağıdaki gibidir:

“A7: Yapacaklarımızı anlatan “öğretmen” olunca biz direk zekâsı gelişsin diyoruz. Oğlum şimdi bir başka düşünüyor. Mesela yolda yürürken “Burudan değil de karşıdan gidelim.” diyor. “Oradaki amcaları da görelim.” diyor.” Her zaman yaptıklarını değiştirip yapıyor. Soru

soruyor. Hiç durmadan hem de. İşin ilginç eşi de o soruların hepsine cevap veriyor. Verdiklerinizi (etkinlik önerilerini) ben yaptırdım ama oğlum soruları babasına sordu. İster istemez babası da bizim yaptıklarımızla ilgilendi. Belki de o kadar soru sormasa babası kamerayı bırakıp yana geçerci ama izlemek zorunda kaldı, dinlemek zorunda kaldı. Bunu mu başarmak istediniz bilmiyorum ama biz bu işin sonunda herhalde aile olduğumuzu fark ettik.”

e. “Özdeğerlendirme” Temasına Yönelik Anne Görüşleri

Araştırma kapsamında annelere yöneltilen son soru aracılığıyla öz değerlendirme yapımları sağlanmış ve bu bağlamda “Öz değerlendirme” teması oluşturulmuştur. Anneler, bu tema altında hem aile ortamlarını hem de çocuklarıyla olan iletişimlerinin niteliğini değerlendirme fırsatı bulmuştur. Uygulama sürecinin ardından anneler; aile üyeleri olarak aynı çatı altında farklı hayatlar sürdürdüklerini, çocukların sadece fiziksel değişimlerini gözlemlediklerini ve eşler arasında iletişim tabanlı diyalogların eksik olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, çocuklarıyla konuşmak yerine sadece yapımları gerekenleri onlara söylediklerini ve bu durumun çocuklar tarafından reddedildiğini fark etmişlerdir. Süreç sonunda anneler, ev ortamlarındaki iletişim dilinin değiştiğini, aile üyelerinin birbirlerinin duygularını daha iyi anlamaya başladıklarını ve çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını daha fazla dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu niteliksel değişimlerin aile içindeki duygusal bağları güçlendirdiği sonucuna varılmıştır. “Öz değerlendirme” temasına yönelik random yolla seçilen anne yanıtı aşağıdaki gibidir:

“A10: İlk kez bu kadar uzun soluklu bir plan yaptık diyebilirim. İş arkadaşlarımız bu noktada çok destek oldular. Onların sayesinde eşimle evde oluş zamanlarımız denk geldi. Son derece yoğun ve stresli bir işimiz var. Ne zaman işe gideceğimiz de belli olmuyor. Haliyle stres tüm yaşamımızın içinde. Bu uyguladıklarımızla nefes alabildik diyebilirim. Kendi adıma çocuğumla nasıl konuşmam gerektiğini, ona nasıl hitap etmem gerektiğini fark ettim. Düşünüyorum... Belki günlük uygulanması kolay şeyler ama biz bunları akıl etmeye bile heves etmemişiz. Zaman bizim çocukluğumuzdaki zaman değil. Şimdi çocukların daha farklı şeylere ihtiyaçları var. Zaman zaman sarılıp öpmek yetmiyor onlara. Anlaşılacak istiyorlar. Eşimle de çok konuştuk. Zaman ayarlaması yapmamız belki bu kadar mümkün olmayacak ama çocuğumuzun yanında olduğumuz zamanı değerlendirmek için artık bir planımız var. Bu uygulamaların devamı lazım bize.”

2. Baba Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu başlık altında yarı yapılandırılmış görüşme formunun 3. aşamasındaki sorular perspektifinden araştırma sürecine gözlemci olarak katılım sağlayan babaların görüşleri analiz edilmiş

ve temalara ayrılmıştır. Analizler sonucu ulaşılan bulgu ve temalar, babalar tarafından tutulan gözlem günlüklerinde yer alan anekdotlarla desteklenmiş ve her bir tema detaylı olarak açıklanmıştır.

a. “Etkinlik Değerlendirme” Temasına Yönelik Baba Görüşleri

Uygulama süreci boyunca gözlemci rolünü üstlenen babalar, uygulanan etkinlik programına yönelik süreç başında ön yargılı olduklarını belirtmişlerdir. Babalar, uygulanacak etkinliklerle aile ortamlarında ve çocuklarında herhangi bir değişim olmayacağını düşündüklerini, üstlendikleri gözlemci rolünün ise sıradan bir iş olduğunu ifade etmişlerdir. Süreç ilerledikçe aldıkları görevin aslında düşündükleri kadar basit olmadığını fark ettiklerini belirten babalar, uygulanan etkinliklerin aile ortamlarında ve çocukları üzerinde kalıcı etkilerinin olduğunu gözlemlediklerini, uygulama süresince anne-çocuk iletişiminin yanı sıra kendilerinin de eşleriyle sürekli müzakere hâlinde olduklarını bildirmişlerdir. “Etkinlik Değerlendirme” temasına yönelik random yolla seçilen baba görüşü aşağıdaki gibidir:

“B3: Ben ilk “Şunlar yapılacak!” denildiğinde açıkçası çok da ciddiye almadım. Benim yapmam gereken bir şey yok nasılsa kamerayı açar otururum dedim ama öyle olmadı. İster istemez onları dikkatlice izlemek zorunda kaldım. Sonra hanımla konuşmalar başladı... “Onu öyle mi yapsaydık, bu yoldan mı gitseydik?” diye. Basite aldım ama öyle olmadı. Dikkat ve sorumluluk gerektiren bir işmiş. Uykumun arasında bile uyanıp “Bu nasıl olacak ki şimdi?” dediğim zamanlar oldu.”

b. “İletişim Değerlendirme” Temasına Yönelik Baba Görüşleri

Uygulama öncesi ve sonrası anne-çocuk iletişimini değerlendiren çalışma grubundaki beş baba (B3, B5, B6, B7 ve B9) gün boyu çalıştıkları için araştırma uygulamaları öncesinde eşleri ve çocukları arasındaki iletişimi gözlemleyemediklerini belirtmişlerdir. İki baba (B4 ve B10) eşleri çalıştığı ve günaşırı nöbetleri olduğu için yorgun olduklarını, anne-çocuk iletişim düzeylerinin bu sebeple düşük olduğunu ifade etmiştir. Bir baba (B8) eşi ile birlikte aynı kurumda çalıştıkları (devlet tiyatrosu) ve gerek prova yoğunlukları gerekse şehir dışı çalışmalarının sıklığı sebebiyle çocuklarından ayrı kaldıkları için iletişim düzeylerinin düşük olduğunu dile getirmiştir. İki baba ise (B1 ve B2) eşleriyle çocukları arasında herhangi bir sorun olmadığını, ancak gün içerisinde yoğun bir iletişim sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Babalar uygulanan etkinlik programı sürecine ve sonrasına yönelik değerlendirmelerinde; zaman planlaması yapmalarını sağladığına, anne-çocuk ve eşler arası iletişim düzeylerini desteklediğine, yoğun iş tempolarına rağmen ailelerine nasıl vakit ayıracaklarını öğrendiklerine vurgu yapmışlardır. Uygulama süreci boyunca babaların anekdot kaydı yaptıkları gözlemci günlüklerindeki veriler analiz edilmiş ve görüşmeler sırasında ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim

düzeyine yönelik cevapların analizi ile paralellik gösterdiği belirlenmiştir. “İletişim Değerlendirme” temasına random yolla seçilen baba görüşü aşağıdaki gibidir:

“B5: Ben sabah erken çıkıp akşam da geç geliyordum eve. Haliyle evde ne yapıyorlar nasıl vakit geçiriyorlar bilmiyordum. Size söz verince eve erken gelmeye gayret ettim. Hanım (eşim) çocukla sizin verdiklerinizi yapacaktı ben de çekecektim (video kaydı alacaktım). Hal böyle olunca ister istemez ne durumdalar bende gördüm, şahit oldum. İlk yaptıklarımızda çocuk yanımızda durmak istemedi, dinlemek istemedi, yapmak istemedi. Zorlandık yalan yok ama şimdi eşim ne zaman seslenecek olsa anında yanına geliyor “Ne yapacağız?” diye soruyor. Önceki yaptıklarını da hatırlıyor. Biz yaşı küçük deyip çok önemsemiyoruz ama gördüğü duyduğu her şeyi kaydediyor.”

c. “Gözlemci Duyguları” Temasına Yönelik Baba Görüşleri

“Gözlemci Duyguları” teması altında, süreç boyunca kendi durumlarını değerlendiren babalardan altısı, gözlemci olarak katılmanın işlerini kolaylaştırdığını ve uygulayıcı olsalardı anneler kadar profesyonel uygulama yapamayacaklarını belirtmiştir. Dört baba ise çocuklarıyla araştırma öncesinde oyun oynadıkları için çocuklarının uygulamalara katılmaları konusunda kendilerini zorladıklarını, ancak araştırma kriterleri nedeniyle katılamadıklarını ve çocuklarının ısrarları karşısında duygusal zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. “Gözlemci Duyguları” temasına yönelik random yolla seçilen baba görüşü aşağıdaki gibidir:

“B4: Annemizin nöbet durumları olduğu için biz normalde birlikte oyun oynar, birlikte vakit geçiririz. Şimdi sadece annesiyle bir şeyler yapınca garip geldi. Beni de çağırdı, ben yapmayınca ağladı. Sonradan alıştı, çünkü bu etkinlikleri uygulamanın adı “Anne-Çocuk Saati” oldu. Anne-Çocuk saatinde çocuklar anneleriyle bir şeyler yapar. “Baba-Çocuk” saati gelince babalarıyla yaparlar. Bazen de anne-baba saatleri olur. Bu bizim rutinimiz oldu. Bunu çocuğumuz kendisi söylüyor ve bu söylediği zamanlara kendisi uyuyor. Annemiz evde olmadığına ağladığı çok oluyordu ama şimdi baba-çocuk saati olduğu için o ağlama krizlerimiz yok denecek kadar azaldı. Anne çocuk saatinde o anları telafi ediyorlar. Annemizin dinlenmesi gereken zamanları da artık sabırla bekliyoruz, yanına gidip ağlayıp uyandırmıyoruz. Ne zaman ne talep edeceğini öğrendi sanırım. Benim gözlemci olmam çocuğumun anne yokluğunda yaşadığı duygusal krizleri aşmamızda yardımcı oldu. O yüzden çok mutluyum.”

ç. “Uygulayıcı-Gözlemci” Temasına Yönelik Baba Görüşleri

Araştırma süreci içerisinde anne ve çocukları gözlemleyen katılımcı pozisyonundaki babalara araştırma sürecine uygulayıcı rolünde katılım sağlamalarının kendilerine neler hissettireceği

sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda “Uygulayıcı-Gözlemci” teması oluşturulmuştur. Çalışma grubundaki sekiz baba sürece aktif uygulayıcı konumunda da katılmak istediklerini, çocuklarının anneleri ile olan iletişim düzeyleri ve birlikte anı biriktirme durumlarını kendilerinin de deneyimlemek istediklerini belirtmişlerdir. İki baba ise program içerisindeki etkinlikleri anneler kadar profesyonel yürütemeyeceklerini düşündükleri için gözlemci konumunda kalmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. “Uygulayıcı-Gözlemci” temasına yönelik random yolla seçilen baba görüşü aşağıdaki gibidir:

“B7: Eşimle çocuğumu uzun uzun izledim. Hatta isteyken telefondaki videoları da izledim. Güldüler, eğlendiler, konuştular. Ben yoktum. Bundan bir 20 yıl sonra bu videoları açıp izleseler hatırlayacakları çok güzel şeyler oldu. Ben yokum ama orada. İş güç derken hiç de orada olmamışım. Bu yapacaklarımızın devamı varsa orda da eşim bizi çeksın, ben çocuğumla bir şeyler yapayım.”

d. “Program Değerlendirme” Temasına Yönelik Baba Görüşleri

Babalardan uygulanan etkinlik programını değerlendirmeleri istenmiş ve verdikleri cevaplar doğrultusunda “Program Değerlendirme” teması oluşturulmuştur. Süreci gözlemleyen babalar, uygulanan programın yirmi etkinlikle sınırlandırılmaması ve on haftalık sürecin uzatılarak daha kapsamlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Babalar bu düzenlemenin hem çocuklarının hem de ebeveyn olarak kendilerinin ihtiyaçları olduğunu vurgulamışlardır. Uygulama sürecinde video kaydı ile etkinlik uygulamalarının kaydedilmesinin kendilerini zorladığını, alınan kayıtları birilerinin izleyeceği düşüncesiyle strese girdiklerini ve bu sebeple aktif katılımcı olmakta zorlanabileceklerini belirtmişlerdir. Gözlemci günlüklerinde yer alan veriler incelendiğinde; video kayıt sürecinin (uygulama anında) annelerde strese yol açtığı, çocukların görüntü kayıtları sırasında dikkatlerinin kayıt cihazına yöneldiği, süreç sonunda ise kayıt cihazlarının gizlenmesiyle yapılan kayıtların anne-çocuk etkileşimlerine yönelik anıları içeren kalıcı bir arşiv oluşturulmasını sağladığı belirlenmiştir. “Program Değerlendirme” temasına yönelik random yolla seçilen baba görüşü aşağıdaki gibidir:

“B1: İlk başta 10 haftalık süreç gözümüzde büyüdü. “Çok uzun zaman!” dedik ama çok hızlı geçti. Çocuğumuza da bize de olan etkilerini görebiliyorum. Süre daha uzun olabilirdi. Mesela 1-2 yıl kadar. Çünkü yapılacak çok şey varmış ama yarım kalmış gibi hissediyorum.”

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, ebeveyn-çocuk uygulamalarını merkeze alan aile içi destek projeleri kapsamındaki *Sevgi Mönüsü* kitabının, 3-6 yaş arası tek çocuğu olan ailelerdeki aile içi iletişim olgusuna yönelik ebeveyn görüşleri ve anne-çocuk iletişim düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada üç aşamalı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun 1. ve 2. aşamasındaki sorularla annelerin etkinlik programını uygulamadan önceki ve programı uyguladıktan

sonraki görüşleri, 3. aşamasındaki sorular ile sürece gözlemci olarak dâhil edilen babaların süreç değerlendirmeye yönelik görüşleri alınmıştır. Nitel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada ebeveynlerin yanıtları betimsel içerik analizi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucu anne görüşleri "*Aile Vakitleri, Aile Etkinlik Programları, Beklenti, Süreç Değerlendirme, Beklentinin Karşılanması, Özdeğerlendirme*" temaları altında, baba görüşleri ise "*Etkinlik Değerlendirme, İletişim Değerlendirme, Gözlemci Duyguları, Uygulamacı-Gözlemci, Program Değerlendirme*" temaları altında incelenmiştir.

Araştırmanın anne görüşlerine yönelik bulguları incelendiğinde, dört annenin (A2, A3, A6, A9) geniş aile yapısında büyüdüğü, ebeveynlerinin kültürel etki nedeniyle kendileriyle sınırlı iletişim kurduğu ve geniş aile yapısındaki çocuk sayısının fazla olması nedeniyle onlarla vakit geçirdikleri belirlenmiştir. Üç annenin (A1, A4, A10) dede ve babaannelerle zaman geçirdiği, anne-babalarıyla sınırlı iletişimlerinin olduğu tespit edilmiştir. İki anne (A5, A7), gün boyu dışarıda oyun oynadıklarını, akşamları ise ebeveynleriyle oyun oynamaya dair rutinlerinin olduğunu ifade etmiştir. Bir anne (A8) ise evin en küçüğü olması nedeniyle tüm sorumluluğunun büyük kardeşlerinde olduğunu ve ebeveynleriyle etkileşimlerine yönelik anımsadığı anlar olmadığını belirtmiştir.

Ebeveynleriyle etkili iletişimlerinin olduğunu belirten anneler, genellikle geleneksel oyunlar oynadıklarını, ebeveynlerinin onlara öyküler anlattığını ve gölge oyunları oynadıklarını ifade etmişlerdir. Annelerden dokuzu herhangi bir ebeveyn eğitime katılmadığını, bir anne ise katıldığını fakat tamamlayamadığını söylemiştir. Dört anne yoğun çalışma hayatlarından, altı anne ise günlük sorumluluklarının yoğunluğundan dolayı çocuklarına yeterince zaman ayıramadıklarını, çocuklarıyla sadece günlük gereksinimleri doğrultusunda iletişim kurduklarını belirtmiştir.

Çalışan anneler (A1, A4, A8, A10) etkinlik programının kendilerine duygusal destek sağlamasına, beş anne (A2, A3, A5, A6, A7) ise çocuklarının dil ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesine yönelik beklenti içine girmiştir. Bir anne (A9) ise uygulama içeriği hakkında bilgi sahibi olmadığı için sorumluluk bilinciyle uygulama yapacağını ifade etmiştir. Uygulama sürecinin tamamlanmasıyla anneler, programın çocuklarına karşı duygusal sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olduğunu ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini destekleyecek yapılandırılmış programlara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Anneler, uyguladıkları etkinlikler sayesinde anne-çocuk ilişkilerinin kuvvetlendiğini, duygusal doyum ve aile içi iletişimlerinde pozitif yönlü ilerlemeler kaydettiklerini ifade etmişlerdir. Süreç başlangıcında zaman yönetiminde zorlansalar da çocuklarının duygusal geri bildirimleri sayesinde uygulama sürecine daha fazla adapte olduklarını ve günlük yaşam planlamasına yönelik beceri kazandıklarını, eşlerinin sürece dâhil olmasıyla uygulama sürecini daha iyi koordine ettiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak anneler aile içindeki etkili iletişim ve duygusal bağlarının güçlendiğini, beklentilerinin karşılanmasıyla duygusal doyuma ulaştıklarını ve uygulama öncesinde çocuklarıyla etkileşimlerinde önemli bir yoksunluk gözlemlediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın baba görüşlerine yönelik bulguları incelendiğinde, etkinlik uygulamaları öncesinde gözlemci olarak üstlendikleri rollerini sıradan gördükleri, etkinlik programının aile ortamlarına ve çocuklarının gelişim potansiyelleri üzerinde etkisinin olmayacağı doğrultusunda ön yargılarının olduğu tespit edilmiştir. Program uygulamasına şüpheli yaklaşan babalar, kısa süre sonra gözlemci rollerinin karmaşıklığı ve önemini fark ederek aile dinamikleri ile çocuklarının gelişimsel potansiyellerinin pozitif yönde ivmelendiğini ifade etmişlerdir.

Uygulama öncesinde çalışma grubundaki babalardan beşi yoğun iş yaşamları nedeniyle çocukları ve eşlerinin iletişimlerini gözlemleyemediklerini belirtmiş, iki baba (A4, A10), eşlerinin zorlu iş rotasyonları sebebiyle çocuklarıyla iletişim kurmada güçlük yaşadıklarını ifade etmiştir. Bir baba eşinin (A8) ve kendisinin meslekleri gereği (tiyatroc) sürekli ev dışında olmalarının ve iş seyahati zorunluluklarının ebeveyn-çocuk iletişimine engel olduğunu, iki baba ise eşleri ve çocukları arasında iletişimsel bir sorun olmamasına rağmen süregelen bir iletişimlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Babalar programın kendilerine zaman yönetimi becerileri kazandığını ve yoğun çalışma programlarına rağmen aile dinamiklerini güçlendirmek için stratejiler geliştirmelerine olanak tanıdığını ifade etmiştir. Altı baba, gözlemci olmanın araştırmaya katılımlarını kolaylaştırdığını ifade etmiş, ancak anneler kadar profesyonel uygulama yapamayacaklarını belirtmişlerdir. Uygulama sürecinden önce çocuklarıyla etkin vakit geçiren dört baba, çocuklarının sürece katılmaları için kendilerine ısrar ettiğinde duygusal zorluklar yaşadıklarını ve araştırma kriterleri nedeniyle katılımlarının sınırlı olduğunu belirtmişlerdir.

Sekiz baba, uygulamalar çerçevesinde gelişen eşleri ve çocukları arasındaki iletişimsel bağ deneyimlemek istediklerini, uygulamalara eşleri ve çocuklarıyla birlikte katılmak istediklerini belirtmişlerdir. İki baba ise anneler kadar etkin uygulama yapabileceklerinden şüphe duyduklarını ve gözlemci olarak kalmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir. Babalar, ebeveynlerin ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda uygulanan programın etkinlik sayısının artırılması ve uygulama süresinin uzaması gerektiği yönünde öneride bulunmuşlardır.

Ebeveynlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar ile gözlemci rolündeki babaların gözlemci günlüklerindeki notlarının incelenmesi sonucunda *Sevgi Mönüsü* kitabının içeriği doğrultusunda hazırlanan etkinlik programının araştırmanın amacına hizmet ettiği görülmüştür. Araştırma sonucunda uygulanan etkinliklerin aile içi iletişim düzeyine yönelik ebeveyn görüşleri üzerinde pozitif yönlü değişimler oluşturduğu, anne-çocuk iletişim becerileri ile sınırlı kalmayıp aile bireyleri arasındaki iletişimsel süreci desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular, Gulliford (2015) tarafından uygulanan ebeveyn merkezli programın anne-babaların etkin iletişim becerilerini ve aile üyeleri arasındaki iş birliği yetisini desteklediğine dair bulgularla uyum göstermektedir. Ayrıca Lundy ve Fyfe'nin (2016) dört yaşında çocuğu olan anne-babalarla yürüttüğü çalışmanın çocuklardaki iş birliği ve problem çözme yetilerinin desteklendiğine

yönelik ulaştıkları bulgularla örtüşmektedir. Bu araştırmanın bulguları, Carroll ve Brown (2020) tarafından yapılan, ön test ve son test ölçümleriyle değerlendirilen Pozitif Disiplin Ebeveyn Eğitim Programının, ebeveyn tutumlarında pozitif yönde anlamlı değişiklikler sağladığına dair bulgularla paralellik göstermektedir. Öztaş'ın (2020) düzenlediği problem çözme eğitimlerinin ebeveynlerdeki problem çözme becerisini artırdığına yönelik bulgular ile Şalcı'nın (2020) uyguladığı eğitim programı sonucunda babaların ebeveynlik becerilerinin arttığını gösteren bulgular, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Yapılan bu araştırmanın ebeveynlerin iletişim becerilerindeki gelişiminin desteklediğine yönelik bulguları, Maxwell ve arkadaşlarının (2021) erken çocukluk döneminde çocukları olan ebeveynlerle yürüttüğü destek programının ebeveynlerdeki iletişim, empati ve şefkat düzeylerini artırdığını gösteren bulgularla benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu araştırmanın bulguları, Yönel'in (2021) 3-6 yaş arası çocukları olan ebeveynlerle yürüttüğü çalışmada ebeveyn kabul düzeyi ile çocukla iletişim kurma düzeyi arasında doğru orantılı bir ilişki bulunduğuna dair elde ettiği sonuçlarla örtüşmektedir. Ek olarak Çağıl'ın (2024) çocuk-ebeveyn ilişki terapisi uygulamaları, ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimsel gücünün pozitif yönde desteklendiğini göstermekte ve bu araştırma sürecinde toplanan verileri desteklemektedir.

Yapılan analizler sonucunda, ev merkezli anne-çocuk uygulamalarına dayanan *Sevgi Mönüsü* kitabındaki etkinliklerin anne-çocuk ve aile içi iletişim düzeyini desteklediği belirlenmiştir. Ayrıca bu etkinliklerin annelerin çocuklarıyla birlikte kaliteli vakit geçirmelerini ve oyun temelli problem çözme gibi anne-çocuk ortak tarih iklimine hizmet eden olguları desteklediği, babaları ise sürece katılma konusunda teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda uygulayıcı ve araştırmacılar için çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu öneriler aşağıdaki gibidir:

- *Sevgi Mönüsü* kitabından seçilerek uygulanan etkinliklerin sayısı ve çeşitliliği artırılarak uygulama süresi uzatılabilir, boylamsal bir çalışma yapılabilir.
- Ebeveyn uygulamalarına yönelik içerikler üretilebilir ve bu içerikler gerek basılı kaynaklar gerekse sosyal medya kanalları kullanılarak ebeveynlere ulaştırılabilir.
- Farklı yaş aralıkları belirlenerek ergen psikolojisine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Araştırmalar çocuklara bakım veren ve iletişim hâlinde olan kişileri (anneanne, babaanne, dede ya da bakıcı) kapsayacak şekilde düzenlenebilir.
- Anne-çocuk ya da aile-çocuk temelli farklı olguları temele alan çalışmalar yapılabilir.
- Kırılgan gruptaki (cezaevlerinde kalmak zorunda olan, ihmal ve istismara uğramış vb.) çocuklar için oyun temelli politikalar geliştirilebilir.

- Sevgi evleri, hastaneler gibi kurumlarda kalan ve özel durumları bulunan çocuklar için destekleyici nitelikte etkinlik uyarlamaları hazırlanabilir.
- *Sevgi Mönüsü* kitabı bağlamında öğretmen el kitapçıları ya da rehber kitaplar düzenlenerek aile katılım çalışmaları desteklenebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: İstanbul Aydın Üniversitesi
Etik değerlendirme kararının tarihi: 21.01.2025
Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2025-01

Yazarların Katkı Oranı

Bu makalede yer alan tüm yazarlar, araştırmanın her aşamasına eşit derecede katkı sağlamıştır. Veri toplama, analiz, yazım süreci ve literatür taraması dâhil olmak üzere araştırmanın tüm yönlerinde birlikte çalışılmıştır. Yazarlar arasında herhangi bir hiyerarşik fark bulunmamaktadır ve katkıları eşit orandadır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırma, tarafsızlık ve objektiflik ilkesine uygun olarak yürütülmüş ve yazım sürecinde çıkar çatışması oluşturabilecek hiçbir durum veya ilişki mevcut olmamıştır.

Destek ve Teşekkür

Bu araştırma, herhangi bir kurum veya kuruluştan maddi ya da manevi destek alınmaksızın gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar

- Akosmanoğlu, E., ve Bedel, A. (2021). Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberliğinin (OBADER) annelerin çocuklarına karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 44–65. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202151257>
- Artan, T., ve Özkan, A. O. (2020). Afetler ve sosyal hizmet. *Journal of Adem*, 1, 1-8.
- Ay, F. (2015). *Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi.
- Barlow, J., Smailagic, N., Huband, N., Roloff, V., ve Bennett, C. (2014). Group-based parent training programs for improving parental psychosocial health. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 5, CD002020. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD002020.pub4>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carroll, P., ve Brown, P. (2020). The effectiveness of positive discipline parenting workshops on parental attitude and behavior. *The Journal of Individual Psychology*, 76(3), 286-303. <https://doi.org/10.1353/jip.2020.0030>

- Çağır, N. T. (2024). *Çocuk-ebeveyn ilişkisi terapisinin ebeveyn çocuk iletişimine etkisi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Durualp, E., Kaytez, N., ve Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine verilen aile eğitiminin annelerin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1706-1722.
- Erol, D., ve Tepetaş Cengiz, G. Ş. (2023). Aile eğitimi programının okul öncesi dönemde çocuğu olan aile ve çocuk kavramlarına ilişkin farkındalıklarına etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları-II*, 53-72.
- Genç, Y., ve Kulaoğlu, S. (2025). Çocuk cinsel istismarını önlemede farkındalık ve eğitimin yeri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 5(1), 50-65.
- Gulliford, H., Deans, J., Frydenberg, E., and Liang, R. (2015). Teaching coping skills in the context of positive parenting within a preschool setting. *Australian Psychologist*, 50(3), 219-231. <https://doi.org/10.1111/ap.12121>
- Güçlü, S. (2020). *Aileye ilişkin kuramsal yaklaşımlar: Değişen toplumda değişen aile*. Siyasal Kitabevi.
- Güneşlice, A., ve Yıldırım, T. (2019). Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma birimi çalışanlarının konsültasyon ihtiyaçları, kaynakları ve aldıkları konsültasyon hizmetlerinin niteliğinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 122-165.
- Hamner, T., ve Turner, P. (1996). *Instructor's manual for parenting in contemporary society* (3rd ed.). Allyn and Bacon.
- Huttenlocher, P. R. (1994). Synaptogenesis in human cerebral cortex. In G. Dawson and K. W. Fischer (Eds.), *Human behavior and the developing brain* (pp. 1–20). Guilford Press.
- Işık, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını döneminde ailede krize müdahale. *Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 1-9.
- James, J., and Ponzetti, J. (2016). *Evidence-based parenting education: A global perspective*. Routledge.
- Kalaylı, Ö. G. A., ve Gültekin Akduman, G. (2024). Çocukların motivasyon düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 14(1), 45-72. <https://doi.org/10.23863/Kalem.2023.256>
- Kiriş, Ö. (2024). *Gelişimsel duyumotor oyun programının 2-3 yaş çocukların dil ve bilişsel gelişimlerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi..
- Koç, M., ve Yalçın, S. (2023). Afetlerde krize müdahale: Kahramanmaraş depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-105. <https://doi.org/10.57114/jswrpub.1257945>
- Lundy, B. L., ve Fyfe, G. (2016). Preschoolers' mind-related comments during collaborative problem-solving: Parental contributions and developmental outcomes. *Social Development*, 25(4), 722-741. <https://doi.org/10.1111/sode.12176>
- Maxwell, A. M., McMahon, C., Huber, A., Reay, R. E., Hawkins, E., and Barnett, B. (2021). Examining the effectiveness of Circle of Security Parenting (COS-P): A multi-site non-randomized study with waitlist control. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 1123–1140. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01932-4>

- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Trans. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Özkan, İ., ve Özyürek, A. (2025). Mizaç temelli eğitim programının çocukların problem davranışları ve anne-çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 1-18. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1433016>
- Öztaş, D. (2020). *Annelere verilen problem çözme eğitiminin anneler ile çocukların problem çözme becerileri ve çocukların aile içi ilişkileri algılarına etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Özyürek, A., Adıbatmaz, M., Çetin, A., Meriç, A., Kılınç, N., Erzurumluoğlu, Ş., Yücesan, Y., ve Atalay, D. (2024). Okul öncesi eğitim kurumu ve ilkokullarda aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının incelenmesi. *The Journal of Social Sciences*, 3(3), 28-43.
- Robson, C. (2017). İleri veri toplama yöntemleri. In G. Arastaman (Çev.), Ş. Çinkır ve N. Demirkasımoğlu (Eds.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. baskı, ss. 395-443). Anı Yayıncılık.
- Schmid, W. (2018). *Anne baba ve büyükanne büyükbaba olmanın sevinçleri üzerine* (T. Bora, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Şalıcı, O. (2020). Baba destek eğitim programının babalık rolü algısına ve okul öncesi eğitim alan çocukların oyun becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- Tagay, Ö., ve Sarı, T. (2012). Okullarda konsültasyon hizmetleri ve işbirliğine dayalı konsültasyon modelleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 157-172.
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 46-72.
- Tuğrul, B. (2003). *Sevgi mönüsü*. İstanbul: Ya-pa.
- Turan, S., ve Şişman, M. (2013). Eğitim yönetimi alanında üretilen bilişsel bilgi ve Batılı biliş tarzının eleştirisine giriş. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 505-514.
- Ünal, F. (2015). Aile eğitimi. In A. B. Aksoy (Ed.), *Aile eğitimi ve katılımı. Her yönüyle okul öncesi eğitim-10* (2. baskı, ss. 1-20). Hedef CS Basın Yayın, Ankara.
- Yönel, A. (2021). 3-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin öz-yeterlikleri, tükenmişlikleri ve çocuklarıyla olan iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Yüksektepe, İ. (2025). Türkiye'de aile danışma merkezlerine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 49(1), 97-105.

Extended Abstract

Introduction

The family is defined as the first environment where physiological and psychological needs are met, forming the foundation of an individual's developmental journey (Kiriş, 2024). Parents provide a secure foundation for their children's life journey by supporting their developmental skill acquisition, sociocultural integration, emotional well-being, and psychological resilience (Kalaylı and Gültekin

Akduman, 2024). Hamner and Turner (2016) emphasize the critical role of parenting in enabling children to have a healthy adult life. It is stated that parents must have the necessary educational background to guide their children's developmental processes and prepare them for life (Ay, 2015). Family education programs, designed not only for parents but also for caregivers, aim to help children adapt to societal and global life (James and Ponzetti, 2016).

Method

This study employed a qualitative research method to examine participants' perceptions, experiences, and the impact of activities. Parent views and behaviors were analyzed in depth through various interview techniques and observations (Turan and Şişman, 2013). Throughout the research, participants were instructed not to engage in any family education programs, and this criterion was monitored through home visits. Semi-structured interview questions were posed to parents before and after the activities. Data, supported by audio recordings and observer journals, were analyzed using descriptive content analysis (Robson, 2017). The results played a crucial role in identifying the impact on family communication and parent-child relationships.

Results and Discussion

This research aims to determine the effects of the "*Sevgi Mönüsü*" (Love Menu) book, which is part of family support projects focusing on parent-child activities, on the family communication process and parent-child communication levels in families with a single child aged 3-6 years. The study was conducted using a three-phase semi-structured interview form. The first two phases were designed to gather the mothers' opinions before and after applying the activity program, while the third phase focused on obtaining the fathers' opinions as observers of the process. The data obtained were analyzed using descriptive content analysis.

According to the mothers' opinions, many of them were raised in extended family structures where communication with their parents was limited. Some mothers mentioned playing traditional games, listening to stories told by their parents, and spending time together. However, most of the mothers indicated that due to their intense work life and daily responsibilities, they were unable to spend enough time with their children, and thus, their communication with their children was limited to daily needs. Working mothers expressed that the activity program provided emotional support and an opportunity to support their children's language and cognitive development. After the implementation of the program, mothers reported that the program helped them fulfill their emotional responsibilities toward their children and contributed to significant improvements in family communication.

As for the fathers' opinions, initially, the fathers were skeptical about the impact of the activities on family dynamics. However, after the program was implemented, they recognized the importance and complexity of their roles as observers. The fathers stated that the process helped them develop time management skills, improve family dynamics, and enhance parent-child communication. Most fathers expressed a desire to participate in the activities with their wives, although some remained doubtful and preferred to stay as observers.

The results of the research indicated that the activities conducted within the framework of the "*Sevgi Mönüsü*" book brought about positive changes in parent-child communication, supporting not only the mother-child relationship but also the overall communication process within the family. The activities, particularly those promoting quality time between mothers and their children, such as problem-solving games, strengthened the mother-child bond. Additionally, the fathers became more willing to engage in the process. The activities were found to create a healthier communication environment not only between mothers and children but also among all family members.

The findings of this study align with the results of previous studies, such as those by Gulliford (2015) and Lundy and Fyfe (2016), which emphasized the effectiveness of parent-child interaction programs in enhancing developmental skills. Furthermore, the findings support similar results from Öztaş (2020) and Şalcı (2020), who explored improvements in parenting skills through such programs. Additionally, Maxwell and colleagues (2021) found similar outcomes in their research on early childhood parental support programs.

In conclusion, the study showed that the activities developed within the framework of the "*Sevgi Mönüsü*" book significantly contributed to the improvement of mother-child interactions and strengthened family communication. Based on these findings, several recommendations for researchers and practitioners have been proposed.

This research has demonstrated the impact of the "*Sevgi Mönüsü*" book on parent-child relationships and its role in strengthening family communication. The activities provided an opportunity for mothers to spend quality time with their children, further strengthening their bonds. While fathers were initially skeptical, they eventually recognized the importance of their observer roles and reported positive contributions to family dynamics. The findings suggest that such programs can help improve communication skills between parents and children, thus enhancing overall family communication. Therefore, it is recommended to expand similar programs, develop content for different age groups, provide support materials to families, and design activities tailored for children

with special needs or vulnerable groups, allowing the impact of these programs to reach a wider audience.